

JIŘÍ KOVANDA

Art in Context: Metody a přístupy ateliérové výuky

Standardní ateliérová schůzka

Schůzka se odehrává pravidelně jednou týdně, a vždy se jí účastní všichni studenti, to je pravidlo, které se snažím důsledně dodržovat, pravidelnost je pro studenty důležitá. Skupinová schůzka je tedy preferovaný formát. Probíhá tak, že vedoucí ateliéru se vyjadřuje k projektům jednotlivých studentů, na kterých zrovna pracují. Ostatní můžou poslouchat, někdy poslouchat chtějí, jindy ne, můžou mít i svoje poznámky, ale ne vždy každá věc všechny zaujme, je to libovolné a proměnlivé.

Během schůzky neplatí žádný striktní režim. To, o které práci se bude mluvit, není předem určené, a to, o čem se během dané schůzky bude mluvit, přichází z velké většiny případů samovolně. S námětem přichází pedagog jen výjimečně, může to být například informace o výstavě, nebo soutěži nebo nějaké události. Dopředu to není naplánované a téma schůzky je otevřené podnětům od studentů.

Když se mluví o práci studenta, někdy vyzvu ostatní, ať se k tomu vyjádří, ale není to povinné, ani předem dané. Není vyžadováno, že by se každý musel vyjádřit. Očekává se to spíš jen tehdy, když vidím v pracích studentů nebo tématech, o kterých zrovna hovoříme, nějakou souvislost.

Důležitým prvkem pro průběh ateliérových schůzek je pocit důvěry. Snažím se setřít hranici, bariéru, mezi učitelem a studentem, aby se student cítil komfortně a neomezoval se ve svém projevu, nechal volný průběh tomu, co je uvnitř něj. Tykáme si. To je podstatný prvek mé ateliérové výuky, krok v naší komunikaci, který nepřijde přirozeně a je potřeba mu jít naproti. S postupujícím časem a mým rostoucím věkem je to stále větší problém, studenti se ostýchají a nezdá se jim to přirozené. Většinou se to ale daří a po půl roce už si tykáme. S Vladimírem Skreplem, který prosazuje tuto metodu a v mnohém se u něj inspiroji, jsme si říkali, že to je jeden z prostředků, jak tu bariéru odstranit. Mluvili jsme o tom, jestli to funguje a jaký to má efekt. Studenti si s pedagogem často tykají díky tomu, že ho znají už od dřívějška, tykání je tedy dokladem důvěry a blízkého vztahu a má rozhodně pozitivní vliv na studenty při práci v ateliéru pod vedením pedagoga. Tykání a nastavený přátelský vztah mezi studentem a pedagogem má samozřejmě i své nevýhody. V takovémto blízkém vztahu studenta a pedagoga je těžší studentům zadávat úkoly, vyžadovali a vymáhat od nich práci z pozice vedoucího pedagoga.

Individuální schůzky, konzultace

Individuální schůzky nejsou pravidlem, ale student si ji může vyžádat, pakliže se mu přičí skupinové schůzky nebo z nějakého jiného důvodu se nemůže skupinové schůzky zúčastnit. Individuální schůzka se pak odehrává většinou ve zvláštním čase, mimo termín těch ateliérových schůzek, může se odehrávat i mimo ateliér, pokud je to pro obě strany přijatelnější.



Jak pracovat s inspirací, a jak řešit situace, kdy student inspiraci nenachází

Situace, kdy se student dostane takzvaně na slepou kolej, musí řešit pedagog. Student by měl vykazovat pravidelnou uměleckou činnost minimálně v podobě klauzur, takže je potřeba, aby pravidelně, minimálně jednou za semestr vytvořil práci, kterou může prezentovat. Někteří studenti to flákají a nechtějí nic dělat, někteří se jen prostě momentálně dostali do slepé uličky a ty je pak potřeba podpořit, nasměrovat je, aby mohli v tvorbě pokračovat. V situacích, kdy si student neví rady, musí pedagog nejdřív posoudit, zda student skutečně nenachází inspiraci ačkoli zkouší různé cesty anebo jen třeba nemá chuť nebo motivaci tvořit. Ne vždy se člověku daří, to je obecná známá věc. Student rozmaluje obraz, se kterým neví, jak dál. Pedagog by měl studentovi pomoci najít cestu dál, z této bezvýchodné situace.

Hodnocení

Pedagog musí být obezřetný, než začne práce studentů hodnotit, aby studenta neodradil od myšlenek a nápadů, které jemu (studentovi) připadají dobré. Někteří studenti si dělají přípravné a průběžné skicy, a práci s pedagogem konzultují, někteří své práce nechtějí ukázat, dokud nemají hotovou konkrétní práci, a pak je člověk postaven před hotovou věc a musí to nějak ohodnotit.

Snažím se hodnotit motivačně, hodnotit ty pozitivní dobré aspekty práce. Je tu stále diskuze motivační hodnocení vs. kritické hodnocení. Já nezastávám názor, že je možné vynášet soudy o věcech, které nelze objektivně posoudit.

Jak hodnotit věci, které se nedají změřit? Nechám hodnotit komisi a většinou přistoupím na jejich hodnocení, pokud se to příliš rozchází s mým hodnocením, představím svůj názor, ale hodnocení nechám většinou jejich.

Teoretický kontext

Když vzniká nějaká práce, která se zdá mít kontext v teorii, v souvislostech globálních, pak je určitě potřeba, aby o tom dotyční studenti věděli a rozšiřovali a prohlubovali si povědomí. Obzvlášť se tedy vzdělávání v teorii týká věcí, které souvisejí s jejich tvorbou.

Zároveň se ale může objevit člověk, který žije mimo dění světa a přitom tvoří výborné věci, a nic neví o tom kontextu, který v tom jiný člověk vidí. Jak to obhájit? Ten student o tom nedokáže nic říct, neví nic. Je to sporné, jak k takovýmhle studentům přistupovat, námět pro diskuzi.

Knížák říkal, že škola není sociální zařízení pro psychiatrické případy. Z mého pohledu, ale i někdo, nebo vlastně každý, kdo tvoří s chutí a vytváří zajímavé, originální a hodnotné umění, ač k němu nemá teoretický kontext, teoretické vzdělání, i takový student podle mě do školy patří.

Exkurze

Exkurze, výlety, vycházky, návštěvy ateliérů a galerií jsou nedílnou součástí vzdělávání našich studentů. Nejdřív tedy výlet a poté diskuze nad tím. Pro studenty, kteří přijedou ze zahraničí a v Praze třeba nikdy nebyli, je zásadní, aby absolvovali co nejvíc nejrozličnějších exkurzí a procházek v terénu. Prostředí pro



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



ně bude nové, a aby těžili i za toho, jaká je Praha místo a co jim může dát, je potřeba, aby ji poznali z kulturní i historické a sociální stránky, nasáli místní atmosféru.

Ateliérová výstava

Jsem příznivce názoru, že alespoň jednou za rok se má konat minimálně jedna mimoškolní výstava. Tedy výstava organizovaná mimo půdu a vliv AVU. Studenti si domluví pronajmutí výstavního prostoru, téma výstavy a vyřídí i související administrativní záležitosti. Umělecké práce pak vzniknou přímo pro ten prostor, studenti buď tvoří individuálně, ale nejlepší je, když tvoří celý ateliér a pracuje na jednom projektu společně, vytváří kolektivní práci. Tím se studenti učí spolupráci, vzájemně se podporují, doplňují, inspirují.

Výukové metody

Oproti ateliéru Vladimíra Skrepla jsou schůzky v ateliéru Tomáše Vaňka více teoretické. Pravidelně se konají schůzky skupinové, ale jednou dvakrát ze semestr se konají čistě individuální schůzky, soustředěnější na jednu osobu. Schůzky bývají více direktivní – pedagog studenty nabádá, jakou literaturu mají číst, jaké články, knihy, texty, na jaké výstavy jít, předkládá jim odkazy k teoriím a politickým a sociálním kontextům. Jeho přednášky jsou na nejrůznější témata uměleckých i neuměleckých autorů.

Jak uvést studenty do kontextu

Jak už bylo řečeno, zahraniční studenty bude potřeba uvést do kontextu, aby se naplnil smysl toho, že přijeli studovat právě do Prahy. Hlavní je samozřejmě tým pedagogů, který bude studenty vzdělávat, ale i poznávání okolí a kulturně-historicko-sociální kontext je pro studium a tvorbu zásadní. Změna prostředí může být inspirativní.

Vícečetný pedagogický tým

Výhoda více tutorů, pedagogů, kteří vedou studenty paralelně, spočívá mimo jiné v tom, že nabízí studentům rozmanitost přístupů a názorů, schopností vnímat jejich umělecké dílo. Každý pedagog může mít na práci studenta jiný pohled, a tyto studenta ovlivňují a usměrňují, učí ho, jak ostatní jeho dílo vnímají. Zároveň ke studentovi přicházejí od jednotlivých pedagogů různorodé podněty a student na ně libovolně reaguje. V případě, že student nenajde s jedním pedagogem společnou řeč, má možnost obrátit se na jiného pedagoga z týmu.

Seznam literatury

Ferlinghetti Lawrence, Obeznamení s nocí, Praha: Československý spisovatel, 1967.

Lederer Roger J., The Art of the Bird, Chocago: Chivago University Press, 2019.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Morganová Pavlína, T. Nekvindová, D. Svatošová, Výstava jako médium: České umění 1957-1999, Praha: Akademie výtvarných umění, 2020.

Kemp-Welch Klara, Networking the Block, Experimental Art in Eastern Europe 1965-1981, Cambridge: MIT Press, 2019.

Fowkes Maja a Reuben Fowkes, Central and Eastern European Art Since 1950, London: Thames & Hudson, 2020.

Von Bismarck Beatrice a Bruce Nauman, The True Artist, Berlin: Hatje Cantz Publishers, 1998.

Císař Karel, Stav věcí – Sochy v ulicích, Brno: Dům umění města Brna, 2011.

Dybdahl Lars, 101 Danish Design Icons, Berlin: Hatje Cantz Publishers, 2019.

Pospiszył Tomáš, Posledních padesát let, Hradec Králové: Galerie moderního umění, 2021.

Brož Jan a Jan Zálešák, SSSSSS: Nekonečné S a návrh symbolu Základní mzdy, Brno: Fait Gallery, 2014.

Chalupecký Jindřich, Smysl moderního umění, Praha: Výtvarný odbor Umělecké besedy, 1944.;

Warhol Andy, Od A k B a zase zpět, Zlín: Archa, 1990.

Böhm David a Jiří Franta, Nulla dies sine linea, Praha: BiggBoss, 2013.

Koťátková Eva, Obrazový atlas dívky, která rozřezala knihovnu na části, Praha: tranzit.cz, 2016.

Holzwarth Hans Werner, 100 Contemporary Artists, Kolín nad Rýnem: Taschen, 2009.

Srp Karel, Karel Malich, Palo Cedro: CAT Publisher, 2006.

Kujelová Denisa, Čs. koncept 70. let, Brno: Fait Gallery, 2021.

Archivní periodika: Contemporary Art Daily, Art Antiques, Flash Art

Toto dílo s názvem Art in Context: Metody a přístupy ateliérové výuky od autora Jiřího Kovandy je dostupné pod licencí Creative Commons BY-SA 4.0 International. Licenční podmínky jsou k dispozici na adrese <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>. Při zachování těchto podmínek, tedy především uvedení původu díla, jste oprávněni dílo šířit, a to i komerčně.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY